

Pesti orvosok az 1848-as forradalom idején

Az 1848-as forradalomra és szabadságharcra emlékezve, érdemes felidézni a pesti orvosok akkori küzdelmét az egészségügyi humanizálódásért.

Az 1848. évi „Orvosi Tár” írásaiból kitetszik a pesti orvosi kar hazaszeretete, a felszabadulás reális lehetőségeinek mérlegelése, törekvés a bajok mielőbbi „gyógyítására”.

A lelkesedés a március 15-i események hatása alatt mindvégig megmaradt, annak ellenére, hogy minduntalan beleütköztek a konzervatív orvosok és a bürokratikus tisztviselők gáncsoskodásaiba. Élesen bírálták a vezető poszton működő személyeket is, ha arra okot találtak. Éltek tehát a szólásszabadság jogával. És nem véletlen, hogy azok álltak ki önzetlenül a jó ügy érdekében, akiknek tudományos munkásságára is méltán büszke a magyar orvostörténelem, akiknek hálás az egész orvosi társadalom.

A Bugát Pál és Flór Ferenc szerkesztésében megjelent „Orvosi Tár” 1848. március 26-i számában Flór Ferenc „Pesti orvoskar” című írásában összefogásra szólítja fel az orvosi kart. „Ezen intézet nem zárt testület többé. A »függetlenség és nyilvánosság« jel-szava ezen kínai falak közé is behatolt” — írta.

Az orvosi kar — elsősorban a pesti orvosgyetemen — osztrák fennhatóság alatt sínylődött. Az 1770-ben létesült egyetemen — amely 1777-ben települt át Nagyszombatból Pestre — majdnem kizárólag Bécsből ide küldött, másodrendű tanerők adtak elő, latinul és németül. Csak a 30-as években merészelt néhány magyar professzor magyarul megtartani előadásait. Az egységes orvosi rend kialakulásának másik nagy akadálya az volt, hogy a sebészeket nem tekintették az orvostudorokkal egyenrangú szakembereknek, őket mint „mesterembereket” (külön szakképzettségük lévén) az orvosok nagy része lenézte és kiközösítette. A néptömeg inkább bízott a sebézmesterekben, mint a „tanult” orvosokban. További sürgős tennivaló lett volna a megfelelő tan- és

gyógyító intézetek felállítása, valamint az orvosok megfelelő dotálása. És még sok más reformra volt szükség.

Mindezen reformokat az új kormányzattól várták. Ezért is üdvözölték nagy lelkesedéssel a forradalmat. Flór Ferenc így fejezi be felhívását:

„Örvendjünk tehát uraim, mert édes hazánk felvirágzásával mi is bátran szebb jövőnek nézhetünk elibe!”

Az „Orvosi Tár” április 9-i számában „Rendünk átalakulása” című írásában ezeket írja Bugát Pál:

„... mert nem messze látom azon időket, midőn a munkátlanok jobbadán bűnnek élő nem kis here serege elenyészvén; a status legmagasabb célját eléri, melly kettőből áll:

a.) hogy a dologtalanok, hova én a munkátlan öröklőket, ámitókat, csalókat és az egy köntösben burkolt tétkoldusokat és szájhősöket is számítom, halálra éheztesenek; és

b.) hogy a munkások, munkásságuk illendő s arányos hasznát vegyék. Az apa gyerekének ne dominiumokat, hanem munkásságot hagyjon örökségül; a statusnak nincs nagyobb fenéje a nagyon meggazdagodott polgároknál, mert minél többen vannak illyek, annál nagyobb az éhenhalók száma.”

A továbbiakban vázolja a legsürgősebb tennivalókat. Egy 15 tagból álló választmány hivatott a terveket kidolgozni. „Az orv. Kar tehát 15 tagból álló választmánya által mint főlebb említettem, egy egészen új terven dolgozik, még pedig az orvos születésitül fogva fordulat pontján (vagyis tudorrá létele) átmenve egészen haláláig” — írja.

Sok nehézséggel kell számolni, különösen a sok konzervatív orvos miatt. Bugát így fejezi be beszámolóját:

„Mert sokkal nagyobb tudomány kell e tömkelegből ki- mint bevezetésre, és Barabás polgártársunk még olly ügyesen kikrétázott arczképét is könnyen elmázolhatná az ügyetlen kéz”. (Itt Barabás Miklós festőre céloz.)

Az „Orvosi Tár” április 23-i számában „Orvosi reform ügyek” cím alatt a szerkesztőség felszólít minden orvost — elsősorban a vidékieket —, hogy írják meg elgondolá-sukat és véleményüket. „Közös munkára hívunk fel tehát minden ügyfelet...” Minden vélemény helyet kap a lapban. A vidéki orvosok is szinte valamennyien hamar segítséget követelnek, illetve az egészségügy helyzetének gyökeres javítását. Felvetődik a függetlenség problémája is; etikai kérdések; a felelősség embertársaikkal szemben. Kun Tamás, Borsod-Miskolc megye t. főorvosa hiányolja, hogy az egyetemnek nincsen „gyakorlati boncztanszéke”, nincs tanszék „magasabb physiologiai kísérletekre”, nincs „kórnedv vegytan tanszék”, nincs „sebész műtési tanszék” és nincs az orvosgyetemen szakmúzeuma. És még számos hiányságra mutat rá.

Több megyei főorvos javasolja, hogy a községekbe megfelelő orvos kerüljön, megfelelő fizetés mellett. Hibáztatják a bürokratikus intézkedéseket. Észrevételeiket így fejezik be:

„A mint nevetségesnek és gúnyosnak találtuk, miképpen országunk főorvosa mellett a többi tisztviselők nem orvosokból állottak, és mégis orvosi ügyeket kezeltek, úgy a javaslatban fölállított számos bureaucratát fölöslegesnek véljük, mert az önkormányzás elvénél fogva a népek nemcsak jól, de olcsón is akarnak kormányozni.”

A május 21-i „Orvosi Tár” megvitatás végett ismerteti az „orvosi kar által elfogadott álladalmi orvosi ügyreform tervezetét”. Az orvosi rend minden egyes tagjának feladata és kötelessége segíteni:

„Orvostársak! Szóljunk hát hozzá, habár utólagosan is. Ne legyen köztünk senki rest, sültgalamb-váró, közönyös vagy éppen gyáva, mert a közjólét alapjánál minden homokszem drága s a parányok milliőiből óriási tömeg halmaz áll elő.”

A tervezet szinte mindazt tartalmazza, ami csak most, az utóbbi évtized-